Židovský hřbitov
Starý židovský hřbitov se nacházel u synagogy v místě městského parkánu. Nejstarší zmínka o něm pochází z roku 1670. Počátkem 19. století byl starý židovský hřbitov zrušen. Nové místo posledního odpočinku získala židovská obec na vrchu Loreta, kde byla též postavena obřadní síň. Nejstarší náhrobek na novém hřbitově je datován do roku 1834, pohřbívalo se tady do roku 1939. V 90. letech 20. století zde byly vztyčeny náhrobní kameny přenesené sem ze starého hřbitova, nejstarší z nich pochází z roku 1684.

↑ Domek hrobníka, 30. léta 20. století přední strana
→ Nový židovský hřbitov na Loretě
→ Synagoga, 30. léta 20. století

Muzeum • Horažďovice
Mírové náměstí 11, Horažďovice, e-mail: ic@muzeumhd.cz, tel.: +420 371 430 634

PLZEŇSKÝ KRAJ
www.turisturaj.cz
www.horazdovice.cz

Židé v Horažďovicích

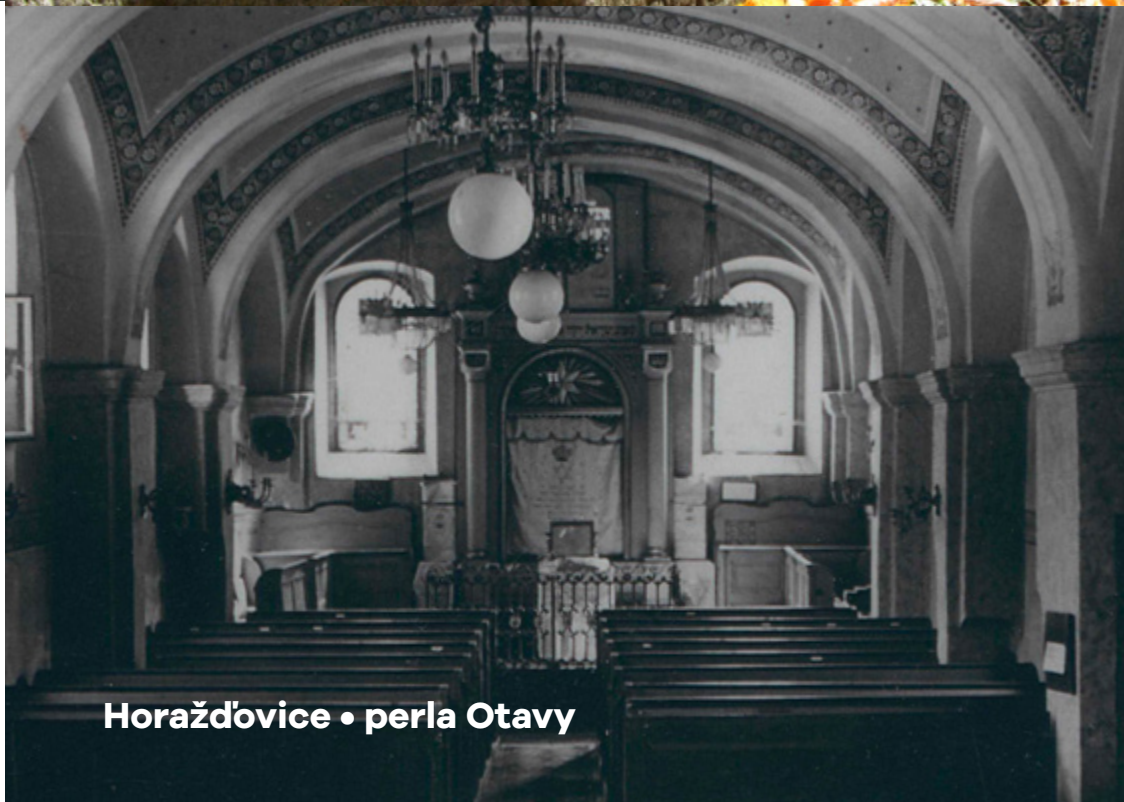

Horažďovice • perla Otavy

Židé v Horažďovicích

Zatímco v Českých zemích se první židé začali usazovat na konci 11. století, v Horažďovicích o židovských obyvatelích chybí zmínky až do třicetileté války. Pokud tedy před 17. stoletím židé v Horažďovicích žili, nejednalo se o kontinuální ani kompaktní osídlení. Mohlo jít spíše o sporadicky přistěhovalé jednotlivce či osamocené rodiny, které netvořily žádnou komunitu ani nevlastnily žádné nemovitosti.

Prvním židovským majitelem domu v Horažďovicích byl Eliáš Šťastný, jenž v roce 1629 zakoupil nemovitost od vdovy Elišky Konvářové. V následujících desetiletích se do Horažďovic přistěhovaly další židovské rodiny, nicméně jejich počet byl přísně omezen na deset. Kromě toho městská správa omezovala též možnosti obživy židů. Zapovězena jim byla většina řemesel a časté zákazy postihovaly i jejich finanční a obchodní aktivity. Například v roce 1676 jim bylo vrchnostenským dekretem zakázáno skupovat obilí. Zvláště Šternberkové nebyli židům příliš nakloněni. Svědčí o tom odpověď Václava Vojtěcha ze Šternberka na žádost purkmistra Jana Gregora, který chtěl pronajmout místnost židu Markovi: žádost jest darebná, neb já [V. V. Šternberk] nepřipustím, aby židé ve městě Horažďovicích se více rozmnožovali. Nová horažďovická vrchnost, kněžna Eleonora z Mansfeldu, byla k židům shovívavější a zrušila omezení maximálního počtu rodin ve městě.

Synagoga před zbořením, rok 1980

Vitrážové okno ze synagogy

Židé v moderní době

Po roce 1848 došlo postupně k zrovnoprávnění židovské a většinové katolické populace. V té době již židé hráli poměrně významnou úlohu v různých průmyslových odvětvích. I v Horažďovicích založili místní židé několik podniků. V sedmdesátých letech 19. století zahájil Samuel Kohn výrobu sirek. Provoz fungoval do devadesátých let téhož století, kdy výroba skončila. Ve stejné době zanikla i papírna Rudolfa Fürtha a Bernarda Ganze, přelom století nepřežila ani strojní výroba vaty Viléma Leopolda Kohna. Původně židovské majitele měla též První jihozápadočeská továrna na škrob založená v roce 1906, než ji po šesti letech převzalo Škrobárenské a nákupní družstvo pro české Pošumaví. Nejdéle fungujícím provozem se židovskými majiteli byla octárna a lihovar rodiny Münzů, jejich provoz v Horažďovicích fungoval od roku 1871. Mimo jiné vyráběli vlastní pálenku Münzovku.

V Horažďovicích fungovala židovská náboženská obec, která se již v roce 1885 rozhodla pro zápis do matrik i při bohoslužbách používat češtinu. Asimilace a sekularizace horažďovických židů ještě zrychlila po první světové válce. V období první republiky se židovská komunita tenčila. židovské matriky zaznamenaly 65 pohřbů, za stejnou dobu ale bylo do matriky zapsáno pouze jediné narozené dítě! Do roku 1926 proběhlo 16 židovských sňatků, poté již pouze jeden v roce 1931.

Holokaust

Na konci třicátých let se postavení židů začalo opět zhoršovat. Na diskriminační politice zapracovala již druhá československá republika. Své povolání musela opustit drtivá většina židovských státních zaměstnanců i členů profesních komor – právníků nebo lékařů. Po obsazení ČSR nacistickým Německem se diskriminace židovského obyvatelstva vystupňovala od segregace až ke snaze o vyhlazení všech evropských židů v koncentračních táborech. 23. 11. 1942 bylo shromážděno všech 93 horažďovických židů na nádraží a přes Klatovy odvezeno do Terezína. Ti, kteří nezemřeli přímo v Terezíně, byli převezeni do vyhlazovacího tábora v Osvětimi. Mimo hlavní transport zavraždili nacisté dalších šest místních židů, kteří byli udáni kolaboranty. Holokaust přežilo pouze pět horažďovických židů.

Židovské památky

Centrum židovského kulturního života bylo v dnešní Prácheňské ulici, kde stála synagoga a židovská škola (zrušena 1902), náboženská obec a židé zde vlastnili několik domů. O plnohodnotnou židovskou čtvrť se však nikdy nejednalo a když pro židy skončila veškerá omezení, zakupovali si domy po celém městě (řada židovských obchodů byla na náměstí). Podle sčítání lidu 1921 žilo v Prácheňské ulici již pouze šest židů oproti 97 římským katolíkům. Horažďovická synagoga vznikla patrně v závěru 17. století. Nenápadná budova postavená v bývalém parkánu prošla během staletí několika stavebními úpravami, než byla nacistickou správou uzavřena a její vybavení konfiskováno, nebo prodáno jako palivové dříví. Po válce se využívala jako sklad a výkup Jednoty. V roce 1980 byl objekt zdemolován a na jeho místě vystavěn bytový dům.

Indikační skica stabilního katastru, 1837, okolí křižovatky dnešní Havlíčkovy a Prácheňské ulice, domy vlastněné židy značeny římskými čísly.